

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

ETIOLOGIA ȘI PSIHOLOGIA COMPORTAMENTULUI DELINCVENT
(consilieri de probațiune)

CURRICULUM

FORMATOR:

Vitalie POPA,
Șef interimar, Biroul de probațiune Botanica

CHIȘINĂU -2013

I. PRELIMINARII

Etiologie - studiul cauzelor apariției și al modului de desfășurare a proceselor, fenomenelor - prevenirea și combaterea lor. Fenomenului infracțional a preocupat și preocupă omenirea de foarte multă vreme. Orice societate apreciază comportamentul membrilor săi din punctul de vedere al conformării acestora la normele morale și la cele juridice. Nerespectarea acestor norme atrage după sine măsuri coercitive sau punitive.

Cei implicați în studierea fenomenului infracțional sunt interesați, în primul rând de explicarea cauzală a acestuia, de evidențierea factorilor determinanți, deoarece concepțiile și teoriile elaborate au un puternic rol reglator asupra diferitelor componente ale sistemului legal și asupra tipurilor de activități corecționale și profilactice .

Există un șir de factori determinanți în dezvoltarea comportamentului antisocial al minorului. Problema dezvoltării comportamentului persoanelor aflate în conflict cu legea a fost cercetată de majoritatea școlilor și concepțiilor din psihologie, criminologie, sociologie etc. și s-a ajuns la mai mulți factori, dar care, ulterior, s-au redus la doi, și anume: factorii individuali și sociali de mediu. Un factor individual important este înzestrarea ereditară.

Analizând etiologia delincvenței, putem distinge diferite teze, teorii, opinii. În încercarea de a contura o teorie sau o tipologie, ne ciocnim de marea variabilitate a manifestărilor comportamentale implicate în conturarea unor infracțiuni. Drept consecință au apărut de-a lungul timpului o serie de teorii care tratează în maniere particulare comportamentul infracțional.

Cursul de instruire este format din mini prelegeri îmbinate cu parte interactivă și seminare. Astfel mini prelegerile vor conține prezentări cu scopul de a explica, de a relata informații și experiențe noi la subiectul sesiunii. Partea interactivă se va axa pe exerciții individuale sau în grup prin care participanții vor asimila mai bine cunoștințele obținute în timpul mini prelegerii, le vor putea transpune atât în cadrul seminarelor cât și în practică.

Fiecare sesiune la disciplina ***"Etiologia și psihologia comportamentului delinvent"*** vor fi constituite din 3 etape:

1. etapa de focalizare
2. etapa de bază
3. etapa concluziilor și evaluării

II. OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- Să cunoască teoriile comportamentului delinvent;
- Să descrie perioada adolescenței;
- Să descrie specificul perioadei tinereții/maturității;
- Să cunoască metode de evaluare a perspectivelor de reintegrare socială și a riscului de recidivă;
- Să analizeze metodele de evaluare a riscului de recidivă;
- Să cunoască specificul tehnicii Interviu Motivațional.

La nivel de aplicare:

- Să analizeze și să explice teoriile delincvenței;
- Să argumenteze necesitatea implementării instrumentelor de evaluare a riscului de recidivă;
- Să organizeze procesul de asistență, supraveghere și consiliere a persoanelor aflate în conflict cu legea ținând cont de teoriile delincvenței, specificului vârstei, precum și gradului de risc manifestat;
- Să compare modelele de lucru cu minorii și adulții;
- Să deducă care sunt factorii de natură să accentueze sau să inhibe comportamentul infracțional;
- Să identifice modalități de prevenire a delincvenței.

La nivel de integrare:

- Să propună programe de resocializare a persoanelor aflate în conflict cu legea;
- Să evalueze impactul implementării metodelor noi de lucru cu persoanele aflate în conflict cu legea;
- Să recomande noi modalități de interacțiune cu beneficiarii;
- Să elaboreze programe de prevenire a comportamentului deviant.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Numărul de ore		Modalitate de evaluarea	Responsabil de disciplină
curs	practice		
10	18	Teste pentru verificarea cunoștințelor	Vitalie Popa

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

a) Tematica și repartizarea orientativă a orelor de curs

Nr.	Tema	Realizarea în timp
1.	Etiologia comportamentului delincvent. Teoriile comportamentului delincvent.	2
2.	Manifestări specifice vârstei adolescente. Perioada tinereții și maturității. Profilul psihosocial al delincventului minor.	2
3.	Metode de evaluare a perspectivelor de reintegrare socială și a riscului de recidivă. Aspecte psihologice în privința lucrului cu subiecții probațiunii (minori, persoane eliberate din detenție, persoane dependente de alcool/droguri/joc de noroc, persoane cu tulburări mintale, etc.)	4
4.	Metode și instrumente moderne de lucru cu persoanele aflate în conflict cu legea.	2
Total		10

b) Tematica și repartizarea orientativă a orelor practice

Nr.	Tema	Realizarea în timp
1.	Teoriile comportamentului delincvent. Necesitatea studierii	2
2.	Profilul psiho-social al delincventului	4
3.	Aplicarea instrumentului de evaluare a riscului de recidivă. Corelarea factorilor criminogeni cu manifestările comportamentale ale beneficiarilor	4
4.	Specificul tehnicii Interviului Motivațional și utilitatea aplicării în procesul de investigare a cazului	4
5.	Evaluarea perspectivelor de integrare socială. Necesitatea evaluării psiho-sociale a cazului și a riscului de recidivă	4
Total		18

V. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI CONȚINUTURI

OBIECTIVELE DE REFERINȚĂ	CONȚINUTURI
<ul style="list-style-type: none"> • Să determine riscul manifestării comportamentelor deviante la diferite categorii de beneficiari; • Să înțeleagă specificul formării comportamentului delinvent; • Să identifice diferențele dintre diferite teorii ce abordează problema comportamentului delinvent. 	<p><i>Etiologia comportamentului delinvent. Teoriile comportamentului delinvent.</i></p> <p>Teorii psiho-sociale ale deviantelor comportamentale: Teoriile asociațiilor diferențiale, Teoria conflictelor de culturi, Teoria anomiei, Teoria interacționalismului social.</p> <p>Teorii psiho-morale ale comportamentului deviant: Teoria analitică, Teoria criminalului nevrotic, Teoria instinctelor, Teoria personalității criminale.</p> <p>Teorii biologice ale devianților comportamentale: Teoria anormalităților biologice, Teoria bio-tipologică, Teoria genetică, Teoria constituției criminale.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Să identifice trăsăturile de personalitate ale adolescenților predispozante către deviantă; • Să descrie criza de vârstă în perioada adolescenței; • Să analizeze și să compare personalitățile accentuate; • Să propună metode de lucru cu persoanele cu trăsături de caracter accentuate; • Să determine ponderea factorilor ereditari și de mediu în formarea comportamentului delinvent la minori; • Să evalueze impactul tulburărilor din sfera afectivă asupra declanșării comportamentului deviant; • Să deducă diferențele în evoluția ontogenetică la diferite etape de vârstă; • Să alcătuiască profilul psihologic al tânărului / adultului ce manifestă comportamente delincvente; • Să propună tehnici de reabilitare ale persoanelor (tinerilor și adulților) aflate în conflict cu legea. 	<p><i>Manifestări specifice vârstei adolescente. Perioada tinereții și maturității. Profilul psiho-social al delinventului minor.</i></p> <p>Descrierea generală a perioadei adolescente: dezvoltarea fizică și psihică a adolescentului.</p> <p>Probleme specifice adolescenților: fuga de acasă, vagabondajul, absentismul școlar, conflictele cu părinții etc. Criza de vârstă: descrierea generală a crizelor de vârstă, specificul manifestării crizei de vârstă la adolescenți.</p> <p>Rolul factorilor ereditari și de mediu în formarea personalității adolescenților: genotipul și cariotipul persoanei, rolul stilului parental în formarea personalității copilului, influența grupului de apartenență și de referință, consecințele abuzului fizic, emoțional, sexual și neglijării în dezvoltării personalității.</p> <p>Profilul psiho-social al delinventului minor: agresivitate, instabilitatea emoțională, inadaptarea socială, duplicitatea conduitei, dezechilibru existențial.</p> <p>Caracteristica generală a perioadei tinereții vis-a-vis de cea a maturității: evoluția ontogenetică la vârsta tinereții și maturității.</p> <p>Probleme specifice acestor perioade de vârstă: căutarea unui loc de muncă, calificarea profesională, întemeierea familiei, apariția copiilor etc.</p> <p>Profilul psihologic al personalității</p>

	tânărului și adultului aflat în conflict cu legea: Disfuncții cerebrale, Deficiențe intelectuale, Tulburări ale afectivității, Tulburări caracteriale.
<ul style="list-style-type: none"> • Să analizeze metodele de evaluare a riscului de recidivă; • Să aplice în practică instrumentul de evaluare a riscului de recidivă; • Să aprecieze impactul demersurilor înaintate în vederea reintegrării sociale a persoanelor aflate în conflict cu legea; • Să identifice profilul personalității cu posibilități reduse de reintegrare socială; • Să elaboreze metode proprii pentru evaluarea riscului de recidivă. 	<p>Metode de evaluare a perspectivelor de reintegrare socială și a riscului de recidivă. Aspecte psihologice în privința lucrului cu subiecții probațiunii (minori, persoane liberate din detenție, persoane dependente de alcool/droguri/joc de noroc, persoane cu tulburări mintale, etc.)</p> <p>Metode de evaluare a riscului de recidivă: interviul, observația, convorbirea, chestionarul, ancheta etc.</p> <p>Posibilități de reintegrare socială a tinerilor și adulților: orientarea școlară și profesională, implicarea în câmpul muncii, restabilirea relațiilor cu familia, implicarea în programe de reducere a comportamentului violent, consilierea persoanelor cu comportament adictiv etc.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Să cunoască principiile tehnicii Interviul Motivațional; • Să însușească modalitatea aplicării Interviului Motivațional; • Să însușească abordarea problemei beneficiarului prin prisma ciclului de schimbare 	<p>Metode și instrumente moderne de lucru cu persoanele aflate în conflict cu legea.</p> <p>Tehnica Interviul Motivațional: un stil de consiliere directă, centrat pe client pentru a obține o schimbare în comportament prin sprijinirea clienților în explorarea și rezolvarea ambivalențelor.</p>

VI. SUGESTII PENTRU LUCRUL INDIVIDUAL

SUBIECTE/PROBLEME	FORME DE REALIZARE	MODALITĂȚI DE EVALUARE
Stabilirea tabloului psihosocial al delincventului minor (studii de caz)	lucrul în grup/individual	prezentarea rezultatelor
Evaluarea riscului de recidivă. Aplicarea instrumentului de evaluare a riscului (studii de caz)	lucrul în grup/individual	prezentarea rezultatelor
Stabilirea perspectivelor de reintegrare socială (studii de caz)	lucrul în grup/individual	prezentarea rezultatelor

VII. EVALUAREA

Evaluarea se va face în baza participării la curs, implicării în discuții și activități. Pentru aceasta vor fi utilizate grile de observații, unde vor fi indicate performanțele cursanților.

Pe lângă activitățile de grup desfășurate, vor fi și sarcini individuale: eseuri, rapoarte analitice, teste de evaluare a cunoștințelor. Este binevenită și autoevaluarea participanților la training. Întrebări posibile de autoevaluare:

1. Ce lucruri noi am învățat la acest curs?
2. Ce aspecte necesită o documentare mai amănunțită?
3. Care sunt problemele cu care m-am confruntat?
4. Care sarcini au fost mai ușoare pentru mine și care au fost mai dificile?
5. Ce modalități noi de interacțiune cu beneficiarii am însușit?
6. Cum pot contribui la ameliorarea situației beneficiarilor care sunt condamnați la pedepse neprivative de libertate? etc.

VIII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Ulianovschi X., Golubțov I., Zaharia V., Cojocaru V., Ghidul consilierului de probațiune, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2004;
2. Florian Gh., Zaharia V., Dilion M., Popa V., Moraru-Chilimar R., Probațiunea prezentențială în privința minorilor. Teorie și practică, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2005;
3. Neamțu C., Devianța școlară, Iași, 2003;
4. Ogien A., Sociologia devianței, Iași, 2002;
5. Vrasmas E. A., Consilierea și educația părinților, București, 2002;
6. Stănciulescu E., Sociologia educației familiale, Iași, 1997;
7. Buș I., Psihologia judiciară, Cluj-Napoca, 1997;
8. Mitrofan I., Cursa cu obstacole a dezvoltării umane, Iași, 2003;
9. Petcu M., Delincvența. Repere psihosociale, Cluj-Napoca, 1999;
10. Politic G., Criminologie, Iași, 1996;
11. Manual de practică în domeniul reintegrării sociale și supravegherii, anul III. Nr. 9, București, 2004;
12. Durnescu I., Manualul consilierului de reintegrare socială și supraveghere, Craiova, 2001;
13. Allport G., Structura și dezvoltarea personalității, București, 1991.